

گفت و گو با مسعود سریع القلم، معاون فرهنگی نشر شهر

یاران مهربان آیند همی

لطفاً خودتان را معرفی کنید و توضیح مختصری درباره‌ی سابقه‌ی کارتان در نشر شهر بدهید؟

■ بنده مسعود سریع القلم، معاون فرهنگی «نشر شهر» هستم. پنج سال است که در این مرکز فعالیت می‌کنم. هفتمین دوره‌ی «نمایشگاه یاد یار مهربان» امسال برگزار شد. بنده نیز از دومین دوره‌ی برگزاری وارد نشر شهر شدم.

روند برگزاری نمایشگاه یاد یار مهربان چگونه است؟

■ برگزاری نمایشگاه در چند دوره‌ی اخیر نسبت به اوایل متفاوت بوده است. در دوره‌ی دوم قاعده‌ی جدیدی را برای برپایی نمایشگاه قرار دادیم. قبل از دوره‌ی دوم، مدارس به ما مراجعه می‌کردند و ما دفترچه‌هایی را تهیه کرده بودیم و برای آن‌ها بارکدی می‌زدیم. بعد از این که سیستم دفترچه‌ها را بازخوانی می‌کرد، ما از درخواست مدارس مطلع می‌شدیم و کتاب‌های

مورد نیاز آن‌ها را به ناشران سفارش می‌دادیم. این فرآیند زمان‌بر و پیچیده بود و چند ماه زمان می‌برد. یعنی ما باید می‌رفتیم کتاب‌ها را تهیه می‌کردیم، آن‌ها را در انبار قرار می‌دادیم و کتاب‌ها را بنا به درخواست هر مدرسه بسته‌بندی می‌کردیم و تحویل می‌دادیم.

ما این روند را تغییر دادیم. از ناشران خواستیم به نمایشگاه بیایند و کتاب خودشان را هم بیاورند تا ما هم به اتفاق مسئولان مدرسه به نمایشگاه برویم و کتاب درخواستی مدرسه را به آن‌ها تحویل بدهیم. ما تقریباً از دوره‌ی دوم، یعنی از سال ۱۳۸۴ این کار را انجام دادیم.

علاوه بر این، نرم‌افزار عملیاتی یاد یار مهربان را نیز تغییر دادیم. گاه پیش می‌آمد که مدرسه از نمایشگاه مبلغی خرید می‌کرد که بیش از اعتبارش بود. بعد ناچار این خرید اضافی به غرفه‌ها برگردانده می‌شد. این وضع از سال ۱۳۸۴ به بعد تغییر کرد. ما فقط برای تجهیز کتابخانه‌های مدارس کتاب عرضه می‌کنیم. در حال حاضر ناشر کتاب را به نمایشگاه می‌آورد و با خرید هر کتاب از غرفه، از اعتبار مدرسه کم می‌شود و با آخرین کتاب که خریداری می‌شود، دیگر هیچ اعتباری برای مدرسه باقی نمی‌ماند.

آیا شما بر انتخاب کتاب برای نمایشگاه، نظارت می‌کنید؟

■ ببینید اگر نظارت به معنای ممیزی کردن باشد، خیر. به این دلیل که ما مکانی برای ممیزی کتاب در کشور داریم. بنابراین نیازی نیست که ما کتاب را ممیزی کنیم. ولی در انتخاب کتاب کارشناسی می‌کنیم یعنی فراخوان می‌دهیم و تعدادی کتاب به دبیرخانه‌ی ما می‌آید و بررسی می‌کنیم که چه کتابی در حد دانش‌آموز و مدرسه است.

کتاب‌ها را چگونه بررسی می‌کنید؟

■ کارشناسانی از آموزش و پرورش، شهرداری تهران و وزارت ارشاد، یک گروه سه نفره را تشکیل می‌دهند. این گروه بررسی می‌کند که آیا کتاب از معیارهای لازم برخوردار است و آیا کارایی لازم را برای مدرسه و دانش‌آموز دارد یا نه. بعد کتاب‌های تأیید شده انتخاب و در نمایشگاه عرضه می‌شوند.

آیا کارشناسان را شما انتخاب می‌کنید؟

■ ما طی مکاتبه با آموزش و پرورش و وزارت ارشاد، این امکان را به آن‌ها می‌دهیم که کارشناس خودشان را معرفی کنند. در مجموع، شهرداری از اشخاصی که در حوزه‌ی کتاب توانایی و شناخت کافی دارند، استفاده می‌کند.

انتخاب شش هزار مدرسه‌ای که برای حضور در نمایشگاه انتخاب می‌کنید، بر چه

کارشناسانی
از آموزش و پرورش
شهرداری تهران و وزارت
ارشاد، یک گروه سه نفره
را تشکیل می‌دهند. این گروه
بررسی می‌کند که آیا کتاب
کارایی لازم را برای مدرسه
و دانش‌آموز دارد یا
نه

اساسی است؟

■ ما آن‌ها را انتخاب نمی‌کنیم. ما یک بانک اطلاعاتی از مدارس شهر تهران داریم و هر سال اطلاعات این بانک را با اطلاعات سازمان آموزش و پرورش مقایسه می‌کنیم. هم برای مدارس دعوت‌نامه می‌فرستیم و هم فراخوان عمومی می‌دهیم. آموزش و پرورش بخش‌نامه می‌کند. البته ما یک سلسله مدارس تازه تأسیس و تعدادی هم مدارس منحل شده داریم که برای آن‌ها جایگزین می‌گذاریم. مدارس برحسب دوره‌ی تحصیلی از اعتبار آن دوره استفاده می‌کنند.

نظام اطلاع‌رسانی شما برای ناشران چگونه است؟

■ ناشران از طریق فراخوان روزنامه‌ی همشهری اطلاع پیدا می‌کنند. در این هفت دوره برگزاری وزارت ارشاد در دوره‌های پنجم و هفتم با ما همکاری و مشارکت کرده است. ما وقتی به جمع‌بندی می‌رسیم، برای اجرای کار مصوبه‌ی شورای شهر را می‌گیریم؛ چون بودجه را آن‌ها باید تصویب کنند. از طریق فراخوان عمومی این کار را انجام می‌دهیم.

یک مرکز نظارت و بازرسی در شهرداری وجود دارد که به ما کمک کردند، کتاب نامناسبی به نمایشگاه نیاید. کتاب‌های نامناسب را از سطح فروش خارج می‌کنیم

تجربه‌های پشت سر، موفقیت‌های پیش رو

مشکلات عمده‌ای که در برپایی نمایشگاه دارید، کدام‌اند؟

■ تا قبل از دوره‌ی ششم، یکی از مشکلات عمده‌ی ما، محل برگزاری نمایشگاه بود. دوره‌ی اول در مرکز آفرینش‌های هنری، دوره‌ی دوم در خانه‌ی هنرهای ایرانی، و دوره‌های سوم تا پنجم در مصلا برگزار شد. اما در دو دوره‌ی اخیر از محل دائمی نمایشگاه شهرداری استفاده کردیم که از لحاظ دسترسی هم خوب است.

مشکل دوم زمان برگزاری نمایشگاه است. ما امسال به این نتیجه رسیدیم که برای برگزاری نمایشگاه باید زمان آن را در تقویم بگنجانیم. بنابراین هفته‌ی کتاب را انتخاب کردیم. در دوره‌های قبل زمان‌های متفاوتی را انتخاب کردیم که شیوه‌ی خوبی نبود. وقتی زمان معلوم باشد، برای مدارس هم جا می‌افتد که در هفته‌ی کتاب شهرداری هم چنین برنامه‌ای دارد.

به هر صورت، ستاد سیاست‌گذاری نمایشگاه به این نتیجه رسید که از دوره‌ی هفتم به بعد، نمایشگاه کتاب در هفته‌ی کتاب برگزار شود و این موضوع دلایل زیادی هم دارد. یکی این که هفته‌ی کتاب با نمایشگاه ما ارتباط موضوعی دارد. دیگر این که تزریق کتاب جدید به کتابخانه‌های مدارس در ابتدای سال تحصیلی جدید باید انجام گیرد. یعنی وقتی ما در آبان ماه به مدارس کتاب جدید می‌دهیم، دانش‌آموز و دبیر می‌توانند از این کتاب‌ها تا خرداد ماه سال بعد

استفاده کنند. البته یکی از ضوابط نمایشگاه ما این است که برای مثال، در نمایشگاه سال ۱۳۸۸ کتاب‌های سال ۱۳۸۶ به بعد عرضه می‌شود. ما آیین‌نامه‌ای هم برای ناشران داریم. برای مثال، صحافی کتاب باید با شرایط سنی دانش‌آموزان دوره‌ی تحصیلی مربوط به آن هم‌خوانی داشته باشد.

این ضوابط همیشه در نمایشگاه یاد یار مهربان رعایت شده‌اند؟

■ می‌دانید که یک مرکز نظارت و بازرسی در شهرداری وجود دارد که به ما کمک کردند، کتاب نامناسبی به نمایشگاه نیاید. کتاب‌های نامناسب را از سطح فروش خارج می‌کنیم. البته با حجم دو میلیون نسخه کتاب در نمایشگاه، طبیعی است که با مشکل روبه‌رو شویم، ولی سعی می‌کنیم که مشکل را به حداقل برسانیم. یعنی وجود گروه نظارت و بازرسی باعث می‌شود که ضوابط نمایشگاه زیر سؤال نرود.

ضوابط کارشناسانی که کتاب‌ها را بازرسی می‌کنند، چیست؟

■ عملکرد آن‌ها سلیقه‌ای و فردی نیست. شاخص‌هایی قرار داده‌ایم و دوستان براساس آن شاخص‌ها، کتاب‌ها را بررسی می‌کنند. ما سه کارشناس از سه نهاد داریم. یکی آموزش و پرورش که کتاب‌ها به آن‌جا می‌رود، دیگری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی که مجوز نشر کتاب را صادر می‌کند، و سوم شهرداری است که هزینه و سرمایه‌گذاری می‌کند. بنابراین این سه کارشناس حق دارند که کتاب‌ها را کارشناسی کنند و کتابی را که مناسب است، برای مدرسه انتخاب کنند.

آیا کتاب‌های کمک‌آموزشی هم در نمایشگاه عرضه

می‌شوند؟

■ تقریباً ما هر سال امکانی را فراهم کرده‌ایم که مدیران یا نمایندگان مدارس بتوانند هنگام مراجعه به نمایشگاه، از یک سلسله عناوین مشخصی برای معلمان مدارس کتاب انتخاب کنند تا معلمان هم بتوانند از کتابخانه‌ی مدارس بهره بگیرند. ما در نمایشگاه کتاب کمک درسی، برای مثال تست، نداریم، ولی کتابی را که به ارتقای سطح علمی دانش‌آموز کمک کند، به نمایش می‌گذاریم.

۲۹۹/۱۹۲

زمستان ۱۳۸۸

۲۹

طبقه‌بندی انتخاب کتاب‌های نمایشگاه چه‌طور است؟

■ یکی از انتقادهایی که هر سال به نمایشگاه وارد می‌شد این بود که معلم در نمایشگاه با حجم زیاد کتاب مواجه می‌شود؛ مثلاً ۱۵۰۰۰ جلد کتاب از ۴۰۰ ناشر. این مانع انتخاب کتاب به درستی می‌شود و معلم ناچار از روی سلیقه کتاب انتخاب می‌کند. برای حل این مشکل، امسال یک بخش موضوعی ایجاد کردیم. امسال ما پس از ارسال کتاب‌ها توسط ناشران و پس از بررسی کارشناسان، کتاب‌ها را براساس موضوع طبقه‌بندی کردیم. حاصل کار را در نمایشگاه عرضه کردیم و از مسئولان مدرسه خواستیم که به بخش موضوعی نمایشگاه مراجعه کنند. این کار باعث شد که مسئولان با مراجعه به این بخش، با صرف وقت کمتر بتوانند از همه‌ی کتاب‌ها بازدید و خرید کنند. در ضمن، ما دو کارشناس کتاب‌داری را هم در این بخش قرار داده بودیم تا به اشخاصی که می‌خواهند کتاب بخرند، کمک کنند.

کتاب‌های برگزیده‌ی جشنواره‌ی رشد هم در نمایشگاه عرضه می‌شوند؟

■ خیلی از ناشران تأکید دارند که از کتاب‌های برگزیده‌ی جشنواره‌ی رشد استفاده شود. هم‌چنین، ما به ناشران اجازه دادیم که نماینده‌ای را درون غرفه بگذارند تا به خریداران کتاب را راهنمایی کنند.

آیا از ناشران تخفیف هم می‌گیرید؟

■ بله. این تخفیف را صرف فضاسازی و برگزاری نمایشگاه می‌کنیم. ما از ناشران براساس فروش در نمایشگاه و با توجه به جدول خاصی، تخفیف می‌گیریم. ما معمولاً نشست‌های صمیمانه‌ای با ناشران برگزار می‌کنیم و ضوابط نمایشگاه را به آنان اعلام می‌کنیم. اگر هم تغییری در برگزاری نمایشگاه به وجود آمده باشد، به اطلاعشان می‌رسانیم. جدول تخفیف را هم اعلام می‌کنیم. همه‌ی ناشران از این جدول به علت آن‌که زیر عرف بازار است، راضی هستند. معمولاً تخفیف عرف در بازار بین ۴۰ تا ۴۵ درصد است. ما معمولاً حداکثر تخفیفی که از ناشران در نمایشگاه می‌گیریم، ۳۰ درصد است.

غیر از شهرداری، «انتشارات منادی تربیت» هم برای مدارس نمایشگاه برگزار می‌کند. نظرتان درباره‌ی این نمایشگاه‌ها چیست؟

■ کار خوبی است. هر کاری که برای مدارس انجام شود، پسندیده است. منادی تربیت به عنوان ناشر وابسته به وزارت آموزش و پرورش عمل می‌کند. انتشاراتی مثل انتشارات منادی تربیت یا «انتشارات مدرسه» هم خدماتی به مدارس می‌دهند، ولی چون تعداد مدارس زیاد است و آن‌ها بودجه‌ی کافی ندارند، شهرداری هم به کمک آن‌ها آمده است. در چند سال اخیر، انجام کارهای فرهنگی در کشور اوج گرفته و کاملاً ملموس است. شما اگر

دهه‌ی ۱۳۷۰ را از لحاظ حمایت فرهنگی بررسی کنید، می‌بینید که حمایت‌های پنج سال گذشته با آن سال‌ها قابل مقایسه نیست. اما این حمایت‌ها باید نظام‌مند شوند. ضروری است بین شهرداری تهران و سازمان‌های حمایتی دیگر، از جمله وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تفاهم خوبی برقرار شود. ما امیدواریم که بتوانیم یک سطح پایین‌تر، یعنی پیش‌دستانی‌ها یا مهدکودک‌ها را هم پوشش دهیم. با توجه به افزایش مهدکودک‌ها، شاید بشود یک کار پایه‌ای انجام داد.

ما امیدواریم که بتوانیم پیش‌دستانی‌ها یا مهدکودک‌ها را هم پوشش دهیم. با توجه به افزایش مهدکودک‌ها، شاید بشود یک کار پایه‌ای انجام داد

برپایی نمایشگاه برای دوره‌های تحصیلی پایین‌تر، مثل پیش‌دستان، جزو برنامه‌های آینده‌ی شماست؟

بله. ■

مهم‌ترین ویژگی نمایشگاه یاد یار مهربان چیست؟

■ تکریم ارباب رجوع. یعنی ما سعی می‌کنیم فضای مناسبی را فراهم کنیم

و به نماینده‌ی مدرسه احترام بگذاریم. ما همیشه کوشیده‌ایم خودمان را نقد کنیم.

یعنی از دوره‌ی دوم که من مسئول بودم تا دوره‌ی هفتم که چند ماه پیش برگزار شد، ما فقط در فکر برگزاری هرچه بهتر نمایشگاه بوده‌ایم.

سوزنی به خود!

مهم‌ترین نقد خودتان از نمایشگاه چه بوده است؟

■ ما در سال گذشته (۱۳۸۷)، برای اطلاع‌رسانی به شدت دچار مشکل شده بودیم. ولی امسال، هم تلویزیون، هم رادیو و هم تبلیغات شهری، پوشش خوبی از لحاظ اطلاع‌رسانی به ما دادند. مشکل بعدی، کوتاه بودن وقت نمایشگاه است. یک هفته کوتاه است و بعضی از مدارس نمی‌توانند حضور پیدا کنند.

از جمله نقاط قوت نمایشگاه این است که ما فرقی بین مدرسه‌ی دولتی و غیرانتفاعی نمی‌گذاریم. اعتقاد داریم که مدرسه‌ی غیرانتفاعی باری از دوش دولت برمی‌دارد.

شنیدیم که نظرسنجی هم داشته‌اید. نظرسنجی شما از بازدیدکنندگان نمایشگاه چگونه بوده است؟

■ ما به دو صورت و از دو دستگاه نظرسنجی کردیم. یکی خودمان نظرسنجی کردیم و دیگری «مرکز نظارت و بازرسی فرهنگی - هنری» به شیوه‌ی مستقیم این کار را انجام داد؛ یعنی از مدیر مدرسه سؤال می‌کند. همه‌ی این‌ها در سیستم ثبت می‌شود. ناگفته نماند، در سال ۱۳۸۷، ۸۶/۷ درصد از بازدیدکنندگان، از نمایشگاه رضایت داشتند.